

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم اجتماعی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی مطالعات زنان

مطالعه عوامل روانی اجتماعی موثر بر شادی زنان شهرضا

استادان راهنما:

دکتر سید احمد احمدی

دکتر محمدرضا عابدی

استاد مشاور:

دکتر علی ربانی

پژوهشگر:

فریبا چوقادی

اسفند ماه ۱۳۸۹

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم اجتماعی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مطالعات زنان خانم فریبا چوقادی

تحت عنوان

مطالعه عوامل روانی اجتماعی موثر بر شادی زنان شهرضا

در تاریخ ۱۳۹۰/۲/۱۲ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه‌ی علمی استاد	دکتر سید احمد احمدی	۱- استاد راهنمای پایان نامه
امضا	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر محمد رضا عابدی	۲- استاد راهنمای پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	دکتر علی ربانی	۲- استاد مشاور پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر سید علی هاشمیان فر	۳- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	دکتر مریم السادات فاتحی زاده	۴- استاد داور خارج از گروه

امضای مدیر گروه

سپاس خدای را که یاریم نمود تا فکر کنم و حرکت و خود پشتیبانم بود تا در راه نمانم.

بر اساس فرموده « من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق » بر خود لازم می دانم تا مراتب سپاس را از بزرگوارانی به جا آورم که اگر دست یاریگرشان نبود هرگز این رساله به انجام نمی رسید. شایسته است ابتدا با کمال خضوع از محضر اساتید محترم راهنمایم جناب آقای دکتر سید احمد احمدی و آقای دکتر محمد رضا عابدی که در تمام مراحل تألیف این رساله خالصانه و بی دریغ با راهنمایی های ارزنده راهگشای بنده بودند قدردانی کنم. همچنین از جناب آقای دکتر علی ربانی استاد مشاور گرامی ام که با دقت نظر خود مرا یاری فرمودند سپاسگذارم.

در پایان از سایر کسانی که به نوعی مرا در به پایان رساندن این پایان نامه یاری دادند صمیمانه تشکر می نمایم.

فربا چوقادی

اردیبهشت ۱۳۹۰

تقدیم به پدر و مادر عزیزم به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش
نمی کند؛ آنانکه پرتو مهر بر وجودم گسترانیدند و در سایه عطف و مهربانی-
شان بالیدم.

و

تقدیم به همسر مهدی که در پایان راه این پایان نامه همراه شد برای ادامه
راه زندگی.

چکیده

با توجه به اهمیت شادی در زندگی زنان و از آنجا که امروزه شیوع افسردگی در زنان بیش‌تر از مردان است و از سوی دیگر سهم اصلی تربیت کودکان در همه جوامع بشری به عهده زنان است؛ این پژوهش بر آن شده که از طریق انجام یک فعالیت علمی و دقیق میزان شادمانی زنان را ارزیابی کرده، عوامل همبسته آن را شناسایی نماید. روش به کار گرفته شده در تحقیق حاضر همبستگی بود. جامعه آماری این تحقیق کلیه زنانی را شامل می‌شود که ساکن شهرضا و در دامنه سنی ۲۰ سال تا ۸۰ سال قرار داشته و بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ تعداد آنها برابر با ۳۷۳۴۲ نفر بود. روش و طرح نمونه برداری، نمونه‌گیری سهمیه‌ای بود. تعداد حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر تعیین شد. ابزار سنجش شامل پرسشنامه شادکامی آکسفورد، فرم کوتاه هوش هیجانی بار – اون و فرم کوتاه آزمون پنج عاملی شخصیت اولیور و جان بود. ابزار سنجش سایر متغیرها از جمله سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و اوقات فراغت پرسشنامه‌ای بود که بر اساس نظریات ارائه شده در این زمینه و پژوهش‌های انجام شده تنظیم گردید. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از آزمون‌های واریانس و رگرسیون چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که به جز عوامل عینی، بین همه متغیرها با شادی رابطه معناداری وجود داشت. نتایج رگرسیون همزمان نیز نشان داد که از بین ۱۵ متغیر مورد بررسی تنها برون‌گرایی، روان‌رنجوری، وجدان‌گرایی، هوش هیجانی، سرمایه فرهنگی، دینداری، میزان درآمد و وضعیت تحصیلات قادر به پیش‌بینی معنی‌دار شادمانی بودند و همه متغیرهای وارد شده در مدل ۳۹ درصد از شادی زنان را تبیین می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که عوامل شخصیتی بیش از عوامل عینی مؤثر بر شادی زنان بوده‌اند و در بین عوامل شخصیتی، روان‌رنجوری مؤثرترین عامل بوده است.

کلمات کلیدی: شادی، زن، شخصیت، هوش هیجانی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی، دینداری، فعالیت‌های اوقات فراغت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۱-۱	۱-۱- بیان مسأله
۳	۲-۱- اهمیت و ارزش تحقیق
۵	۳-۱- اهداف تحقیق
۵	۱-۳-۱- هدف کلی
۵	۱-۳-۱- اهداف جزئی
۵	۴-۱- فرضیات پژوهش
۶	۵-۱- تعریف اصطلاحات
۸	فصل دوم: ادبیات تحقیق
۸-۲	۱-۲- مبانی نظری پژوهش
۸-۲-۱-۱	۱-۱-۱- شادی
۱۳-۲-۱-۱-۱	۱-۱-۱-۱- رویکردهای موجود در تبیین شادی
۱۴-۲-۱-۱-۱-۱	۱-۱-۱-۱-۱- رویکرد کلاسیک به شادی
۱۵-۲-۱-۱-۱-۱-۱	۱-۱-۱-۱-۱-۱- شادی در ایران باستان
۱۶-۲-۱-۱-۱-۱-۲	۲-۱-۱-۱-۱-۱- رویکرد روان شناسی و روان شناسی اجتماعی
۱۶-۲-۱-۱-۱-۱-۲	۱-۲-۱-۱-۱-۱- نظریات شخصیتی و شادی
۱۸-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۱-۱-۲-۱-۱-۱- پنج عاملی شخصیت
۲۵-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۲-۱-۲-۱-۱-۱- نظریه ویژگی‌های شخصیتی و بهزیستی ذهنی
۲۶-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۳-۱-۲-۱-۱-۱- هوش هیجانی
۲۹-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۲-۲-۱-۱-۱-۱- نظریات شناختی و شادی
۳۲-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۱-۲-۲-۱-۱-۱- شادی و رضایت
۳۲-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۱-۱-۲-۲-۱-۱-۱- رضایت از زندگی
۳۴-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۲-۱-۲-۲-۱-۱-۱- رضایت شغلی
۳۵-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۳-۱-۱-۱-۱-۱- رویکرد اجتماعی
۳۵-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۱-۳-۱-۱-۱-۱- جامعه شناسی احساسات
۳۸-۲-۱-۱-۱-۱-۱-۲	۲-۳-۱-۱-۱-۱- سرمایه اجتماعی

عنوان	صفحه
۴-۱-۱-۱-۲- نظریه فرهنگ و شادی.....	۴۱
۱-۴-۱-۱-۱-۲- سرمایه فرهنگی.....	۴۲
۲-۴-۱-۱-۱-۲- دین و شادی.....	۴۳
۳-۴-۱-۱-۱-۲- شادی در قرآن و روایات.....	۴۵
۱-۳-۴-۱-۱-۱-۲- رضامندی از امکانات زندگی	۴۸
۵-۱-۱-۱-۲- فعالیت‌های اوقات فراغت.....	۴۹
۶-۱-۱-۱-۲- رویکرد جمعیت‌شناختی و عوامل عینی با شادی.....	۵۲
۱-۶-۱-۱-۱-۲- درآمد و شادی.....	۵۲
۲-۶-۱-۱-۱-۲- ازدواج و شادی.....	۵۳
۳-۶-۱-۱-۱-۲- سن و شادی.....	۵۵
۴-۶-۱-۱-۱-۲- تحصیلات و شادی.....	۵۶
۵-۶-۱-۱-۱-۲- تفاوت‌های جنسیتی و شادی.....	۵۶
۲-۱-۲- جمع بندی مبانی نظری.....	۵۷
۲-۲- پیشینه تحقیق.....	۵۹
۱-۲-۲- پژوهش‌های خارجی.....	۶۱
۲-۲-۲- پژوهش‌های داخلی.....	۶۵
۳-۲-۲- جمع بندی پیشینه پژوهش.....	۷۰
۳-۲-۳- چارچوب نظری پژوهش	۷۲
فصل سوم: روش تحقیق.....	۷۷
۱-۳- روش انجام تحقیق.....	۷۷
۲-۳- جامعه آماری.....	۷۸
۳-۳- حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری.....	۷۹
۴-۳- سنجش متغیرهای مورد مطالعه.....	۸۰
۱-۴-۳- آزمون شادمانی آکسفورد.....	۸۰
۲-۴-۳- شخصیت.....	۸۱
۳-۴-۳- هوش هیجانی.....	۸۲
۴-۴-۳- سرمایه فرهنگی.....	۸۲
۵-۴-۳- سرمایه اجتماعی.....	۸۳

عنوان	صفحه
رضایت از زندگی.....۳-۴-۶	۸۴
اوقات فراغت.....۳-۴-۷	۸۵
دینداری.....۳-۴-۸	۸۶
درآمد.....۳-۴-۹	۸۶
سن.....۳-۴-۱۰	۸۷
مراحل ساخت پرسشنامه محقق ساخته.....۳-۵-۵	۸۷
اعتبار یا قابلیت اعتماد به ابزار اندازه گیری.....۳-۶-۶	۸۷
پایایی ابزار اندازه گیری.....۳-۷-۷	۸۸
روش های آماری.....۳-۸-۸	۸۹
فصل چهارم: نتایج تحقیق.....	
نتایج توصیفی.....۴-۱-۹۰	۹۰
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل.....۴-۱-۱-۹۰	۹۰
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلات.....۴-۱-۲-۹۱	۹۱
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب اشتغال.....۴-۱-۳-۹۱	۹۱
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب درآمد.....۴-۱-۴-۹۲	۹۲
توزیع فراوانی وضعیت مسکن افراد مورد مطالعه.....۴-۱-۵-۹۳	۹۳
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه سنی.....۴-۱-۶-۹۳	۹۳
توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان شادی.....۴-۱-۷-۹۵	۹۵
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های برون گرایی.....۴-۱-۸-۹۵	۹۵
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های توافق پذیری.....۴-۱-۹-۹۶	۹۶
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های وجدان گرایی.....۴-۱-۱۰-۹۷	۹۷
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های روان رنجوری.....۴-۱-۱۱-۹۷	۹۷
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های تجربه پذیری.....۴-۱-۱۲-۹۸	۹۸
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های هوش هیجانی.....۴-۱-۱۳-۹۹	۹۹
توزیع پراکندگی سرمایه فرهنگی و ابعاد آن.....۴-۱-۱۴-۱۰۰	۱۰۰
توزیع پراکندگی سرمایه اجتماعی و ابعاد آن.....۴-۱-۱۵-۱۰۱	۱۰۱
توزیع پراکندگی رضایت از زندگی و ابعاد آن.....۴-۱-۱۶-۱۰۲	۱۰۲
توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های دینداری.....۴-۱-۱۷-۱۰۳	۱۰۳

عنوان

صفحه

۱۸-۱-۴- توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های اوقات فراغت.....	۱۰۴
۲-۴- نتایج یافته های مربوط به فرضیه ها (آمار استنباطی)	۱۰۴
۱-۲-۴- بین میزان شادی و برون گرایی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۰۴
۲-۲-۴- بین میزان شادی و توافق پذیری رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۰۵
۳-۲-۴- بین میزان شادی و وجدان گرایی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۰۶
۴-۲-۴- بین میزان شادی و روان رنجوری رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۰۸
۵-۲-۴- بین میزان شادی و تجربه پذیری رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۰۹
۶-۲-۴- بین میزان شادی و هوش هیجانی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۰
۷-۲-۴- بین میزان شادی و سرمایه فرهنگی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۱
۸-۲-۴- بین میزان شادی و سرمایه اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۲
۹-۲-۴- بین میزان شادی و رضایت از زندگی رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۳
۱۰-۲-۴- بین میزان شادی و دینداری رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۴
۱۱-۲-۴- بین میزان شادی و اوقات فراغت رابطه معنی داری وجود دارد.....	۱۱۵
۱۲-۲-۴- بین میزان شادی و سن رابطه معنی داری وجود دارد.	۱۱۶
۱۳-۲-۴- نتایج مربوط به اجرای آزمون t با نمونه های مستقل.....	۱۱۷
۱۴-۲-۴- نتایج مربوط به اجرای آزمون F برای بیشتر از دو نمونه مستقل	۱۱۷
۱-۱۴-۲-۴- مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب میزان درآمد.....	۱۱۷
۲-۱۴-۲-۴- مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب سطح تحصیلات.....	۱۱۸
۳-۱۴-۲-۴- مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب وضعیت اشتغال	۱۱۹
۱۵-۲-۴- نتایج مربوط به تبیین شادی بر اساس مجموع متغیرها.....	۱۱۹
۱-۱۵-۲-۴- نتایج مربوط به رگرسیون با روش همزمان.....	۱۱۹
۲-۱۵-۲-۴- نتایج مربوط به رگرسیون با روش گام به گام.....	۱۲۱
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....	۱۲۲
۱-۵- خلاصه پژوهش.....	۱۲۲
۲-۵- بحث و نتیجه گیری.....	۱۲۳
۳-۵- محدودیت.....	۱۳۱
۴-۵- پیشنهادات.....	۱۳۲
۱-۴-۵- پیشنهادات پژوهشی.....	۱۳۲

صفحه	عنوان
۱۳۳	۵-۴-۲- پیشنهادات کاربردی.....
۱۳۴	ضمائم پژوهش.....
۱۴۱	منابع.....

فهرست شکل ها

عنوان	صفحه
شکل شماره (۱-۲) مدل قطعه هیجان های پلاچیک.....	۲۸
شکل شماره (۲-۲) اثرات به چاپ رسیده در مورد خوشبختی در رشته روان شناسی.....	۶۰
شکل شماره (۳-۲) مدل کلی پژوهش.....	۷۶
شکل شماره (۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن.....	۹۴
شکل شماره (۳-۴) توزیع پراکندگی سرمایه اجتماعی و ابعاد آن.....	۱۰۲
شکل شماره (۴-۴) همبستگی شادی و برون گرایی.....	۱۰۵
شکل شماره (۵-۴) همبستگی شادی و توافق پذیری.....	۱۰۶
شکل شماره (۶-۴) همبستگی شادی و وجدان گرایی.....	۱۰۷
شکل شماره (۷-۴) همبستگی شادی و روان رنجوری.....	۱۰۸
شکل شماره (۸-۴) همبستگی شادی و تجربه پذیری.....	۱۰۹
شکل شماره (۹-۴) همبستگی شادی و هوش هیجانی.....	۱۱۰
شکل شماره (۱۰-۴) همبستگی شادی و سرمایه فرهنگی.....	۱۱۱
شکل شماره (۱۱-۴) همبستگی شادی و سرمایه اجتماعی.....	۱۱۲
شکل شماره (۱۲-۴) همبستگی شادی و رضایت از زندگی.....	۱۱۳
شکل شماره (۱۳-۴) همبستگی شادی و دینداری.....	۱۱۴
شکل شماره (۱۴-۴) همبستگی شادی و اوقات فراغت.....	۱۱۵
شکل شماره (۱۵-۴) همبستگی شادی و سن.....	۱۱۶

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۲) مؤلفه‌های شادی.....	۱۲
جدول شماره (۲-۲) چهار ویژگی زندگی.....	۱۲
جدول شماره (۳-۲) پنج عامل شخصیت و مؤلفه های آن	۱۹
جدول شماره (۴-۲) چهار نوع رضایت	۳۳
جدول شماره (۵-۲) خلاصه مطالعات و پژوهش های انجام شده در مورد شادی.....	۷۱
جدول شماره (۶-۲) نظریات مورد استفاده در ارائه فرضیات.....	۷۵
جدول (۱-۳) جمعیت زنان ۸۰-۲۰ ساله شهرضا به تفکیک گروه های سنی.....	۷۸
جدول شماره (۲-۳) شاخص گذاری میزان درآمد خانوار.....	۸۷
جدول شماره (۳-۳) ضریب الفای کرونباخ (پایایی سازه های پژوهش)	۸۹
جدول شماره (۱-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل.....	۹۰
جدول شماره (۲-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلات.....	۹۱
جدول شماره (۳-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب اشتغال.....	۹۲
جدول شماره (۴-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب درآمد.....	۹۲
جدول شماره (۵-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت مسکن.....	۹۳
جدول شماره (۶-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان بر حسب سن.....	۹۳
جدول شماره (۷-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن.....	۹۴
جدول شماره (۸-۴) مشخصات آماری مواد و نمره کل پرسشنامه شادمانی آکسفورد	۹۵
جدول شماره (۹-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های برون گرایی.....	۹۶
جدول شماره (۱۰-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های توافق پذیری.....	۹۶
جدول شماره (۱۱-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های وجدان گرایی.....	۹۷
جدول شماره (۱۲-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های روان رنجوری.....	۹۸
جدول شماره (۱۳-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های تجربه پذیری.....	۹۸
جدول شماره (۱۴-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های هوش هیجانی.....	۹۹
جدول شماره (۱۵-۴) توزیع پراکندگی سرمایه فرهنگی و ابعاد آن.....	۱۰۰
جدول شماره (۱۶-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های سرمایه اجتماعی.....	۱۰۱
جدول شماره (۱۷-۴) توزیع پراکندگی سرمایه اجتماعی و ابعاد آن.....	۱۰۲
جدول شماره (۱۸-۴) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های رضایت از زندگی.....	۱۰۳

عنوان

صفحه

- جدول شماره (۴-۱۹) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های دینداری..... ۱۰۳
- جدول شماره (۴-۲۰) توزیع پراکندگی پاسخگویان به گویه های اوقات فراغت..... ۱۰۴
- جدول شماره (۴-۲۱) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و برون گرایی..... ۱۰۵
- جدول شماره (۴-۲۲) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و توافق پذیری..... ۱۰۶
- جدول شماره (۴-۲۳) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و وجدان گرایی..... ۱۰۷
- جدول شماره (۴-۲۴) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و روان رنجوری..... ۱۰۸
- جدول شماره (۴-۲۵) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و تجربه پذیری..... ۱۰۹
- جدول شماره (۴-۲۶) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و هوش هیجانی..... ۱۱۰
- جدول شماره (۴-۲۷) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و سرمایه فرهنگی..... ۱۱۱
- جدول شماره (۴-۲۸) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و سرمایه اجتماعی..... ۱۱۲
- جدول شماره (۴-۲۹) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و رضایت از زندگی..... ۱۱۳
- جدول شماره (۴-۳۰) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و دینداری..... ۱۱۴
- جدول شماره (۴-۳۱) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و اوقات فراغت..... ۱۱۵
- جدول شماره (۴-۳۲) ضریب همبستگی پیرسون بین شادی و سن..... ۱۱۶
- جدول شماره (۴-۳۳) مقایسه میانگین شادی بین زنان مجرد و متأهل..... ۱۱۷
- جدول شماره (۴-۳۴) مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب میزان درآمد..... ۱۱۷
- جدول شماره (۴-۳۵) مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب سطح تحصیلات..... ۱۱۸
- جدول شماره (۴-۳۶) مقایسه میانگین شادی بین زنان بر حسب وضعیت اشتغال..... ۱۱۹
- جدول شماره (۴-۳۷) نتایج ضریب تعیین شادی زنان بر اساس رگرسیون همزمان..... ۱۲۰
- جدول شماره (۴-۳۸) ضرایب متغیرهای مستقل در شکل رگرسیونی به روش همزمان..... ۱۲۰
- جدول شماره (۴-۳۹) متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیون برای تبیین میزان شادی..... ۱۲۱

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱ بیان مسأله

در جوامع شاد افراد نگرشی خوش‌بینانه نسبت به زندگی و امور پیرامون خود و جامعه دارند و در جامعه غم‌زده افراد مأیوس و غمگین بوده، زندگی را سیاه و تاریک می‌بینند و نگرش بدبینانه نسبت به عموم دارند. تحقیقات نشان داده است که، شاد بودن باعث افزایش کارایی افراد می‌شود. همه کشورها سعی می‌کنند تا عناصر لازم برای شادی^۱ مردم خود را فراهم کنند و اگر نتوانستند، سعی می‌کنند تا حداقل دست به ابتکارهایی برای سوق دادن جامعه به سمت شادزیستن بزنند.

در دو دهه گذشته پژوهش پیرامون شادی افزایش چشم‌گیری یافته است. فرانسیس^۲ و همکاران با بررسی مقالات منتشر شده از سال ۱۹۹۰ تا پایان سال ۱۹۹۵ دریافتند که واژه افسردگی ۱۸۹۰۳ بار و شادکامی تنها ۵۱۵ بار به کار برده شده است (علی‌پور، ۱۳۷۸: ۵۵). مایرز^۳ در کتابی با عنوان «به دنبال شادی» نوشته است: تعداد مقالات منتشر شده درباره شادی از ۱۵۰ مقاله در سال ۱۹۷۹ به ۷۸۰ مقاله در یک دهه بعد افزایش یافته است. اوایل قرن بیستم، روان‌شناسی بیش‌تر به عواطف منفی مانند افسردگی و اضطراب توجه نموده و کمتر به عواطف مثبت مانند شادی

^۱ - happiness

^۲ - Francis

^۳ - Myers

و رضایت^۱ پرداخته است. ولی در اواخر این قرن معادله تغییر کرد و تعداد استندهای روانشناسی در مورد شادی و رضایت از زندگی ۵ برابر شده است (مایرز و داینر^۲، ۱۹۹۵: ۱۱). هیجان‌ات مثبت و خوشایند مانند شادی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین خواسته‌های فطری و نیازهای روانی انسان به شمار می‌آید. شادی باعث احساس امنیت، احساس نزدیکی به دیگران، احساس دوست داشتن، احساس اعتماد به نفس و بهبود کیفیت تعامل با دیگران می‌شود (آرگایل^۳، ۱۳۸۳: ۳۲۸). از شادی تعاریف گوناگونی شده است، این پدیده از زوایای گوناگونی تعریف و تشریح شده است، و از نظر اندیشمندان شادی یک ضرورت و نیاز اساسی انسان به شمار می‌آید؛ چه کسی را می‌توان یافت که مدعی باشد نیازمند به شادی نیست؟ اساس جهان هستی و پدیده‌های آن به گونه‌ای طراحی شده است که در آدمی شادی ایجاد می‌کند. از آنجا که شادی احساسات منفی چون ناکامی، ناامیدی، ترس و نگرانی را از انسان دور می‌سازد، روان‌شناسان به ایجاد و تثبیت آن در انسان توجه نموده‌اند و آن را نیاز اساسی و ضروری او می‌دانند. اهمیت و سودمندی شادی تا به آنجاست که برخی از صاحب‌نظران، از جمله میلر^۴ معتقدند، جوامعی که مردم آن‌ها فاقد روحیه بالایی هستند، خالی از سرزندگی و انرژی واقعی هستند (اعتمادزاده و دیگران، ۱۳۸۸). عوامل مختلفی در ایجاد شادی نقش دارند، از آن جمله می‌توان به سبک‌های شخصیتی، تعامل اجتماعی، باورها، کنش‌های مذهبی، تفریحات اشاره کرد. همچنین شادی پیامدهای مطلوبی برای فرد دارد، از آن جمله می‌توان به افزایش سطح سلامت، پیشرفت شغلی و تحصیلی، رضایت خاطر و کنش‌وری مطلوب اجتماعی اشاره کرد.

پژوهش حاضر تلاش کرده با رویکردی روانشناسانه و جامعه‌شناسانه عوامل مؤثر بر شادی نیمی از جمعیت جامعه یعنی زنان بررسی شود و تا حد امکان با توجه کردن به مقوله‌ی شادی؛ زمینه‌های شادی در این قشر از افراد جامعه افزایش یابد. لزوم پرداختن به مقوله شادی و عوامل ایجادکننده آن از آنجا ناشی می‌شود که جامعه و خصوصاً زنان از کمبود و یا حتی در مواردی از نبود آن رنج می‌برند. برخی از خصیلت‌ها در زنان مانند از خودگذشتگی بیش از حد و توجه زیاد به دیگران سبب می‌شود تا آنان خود را فراموش کرده و به فکر خوشحال کردن و کمک کردن به دیگران و خصوصاً خانواده خود باشند و همین عوامل ممکن است باعث افسردگی و غم‌زدگی آن‌ها گردد. از آنجایی که از یک سو پژوهش‌های علمی در زمینه شادی کم است و از سوی دیگر بررسی‌های جامعه‌شناختی در زمینه شادی زنان و عوامل مؤثر بر آن صورت نگرفته است و اکثر تحقیقات در مورد زنان در مقوله شادی تنها

1 - Satisfaction

2 - Diener

3 - Argyle

4 - Miller

به تأثیر عامل جنس بر شادی پرداخته اند، این تحقیق بر آن است تا با توجه به تأثیرات شگرف حاصل از شادی در زنان و در تعالی بخشی و تعادل آفرینی آنان از طریق انجام یک فعالیت علمی و دقیق میزان شادی آنها را ارزیابی کرده، عوامل همبسته آن را شناسایی نمود و راهکارهای لازم جهت تقویت این عوامل را ارائه نماید. آنچه پیش رو دارید حاصل این تلاش علمی است امید است گامی هر چند کوچک در جهت رفع این معضل بزرگ جامعه باشد. بنا بر این پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به سؤال‌های زیر است:

شادی زنان شهر شهرضا به چه میزان است؟ آیا بین شخصیت با شادی زنان رابطه وجود دارد؟ آیا بین سرمایه فرهنگی و اجتماعی با شادی زنان رابطه وجود دارد؟ آیا بین دینداری با شادی زنان رابطه وجود دارد؟ آیا بین گذراندن اوقات فراغت با شادی زنان رابطه وجود دارد؟ سهم هر کدام از عوامل مذکور در شادی زنان تا چه اندازه است؟

۱-۱- اهمیت و ارزش تحقیق

امروزه در کشور ما علم و فناوری پیشرفت سریع یافته است، این علم، صنعت، فناوری باعث شده از یک سو میل به مصرف‌گرایی در بین مردم افزایش یابد و از سوی دیگر متوسط درآمد مردم به خصوص در شهر شهرضا در مقایسه با شهرهای توسعه یافته‌تر پایین‌تر است و همین عامل باعث کاهش سطح کیفیت زندگی در این شهر شده است. این مشکل همراه با مشکل تهیه مسکن و بیکاری ممکن است باعث ایجاد زمینه‌هایی برای اضطراب و استرس روانی و هیجانات منفی گردد.

از آنجایی که اکثر مشاغل به صورت یکنواخت هستند ممکن است باعث احساس کسلی و خستگی در افراد شوند، لذا لازم است که افراد در اوقات فراغتشان به فعالیت‌های لذت بخش و مورد علاقه خود بپردازند و به این صورت کسالت کاری را جبران نمایند. این فعالیت‌ها می‌تواند شامل تماشای تلویزیون، گوش دادن به موسیقی، مطالعه، تفریح و ورزش می‌باشد. همانطور که گفتیم یکی از راه‌های پر کردن اوقات فراغت ورزش کردن است. انجام ورزش در زمان حاضر علاوه بر سرگرمی باعث شادی و موجب افزایش سلامتی افراد نیز می‌شود. امروزه به علت زندگی ماشینی و کم‌حرکی ضرورت توسعه برنامه‌های ورزشی را برای همه اقشار جامعه چند برابر کرده است. «اطلاعات نشان‌دهنده این است که چندین عامل مانع مشارکت جوانان و سالمندان شهر شهرضا در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی شده است. یکی از مهم‌ترین این موانع، کمبود امکانات و تسهیلات ورزشی است. از یک طرف سالن‌ها و اماکن ورزشی کافی نیستند و از سوی دیگر عدم نظارت و کنترل صحیح باعث شده است

که سطح کیفیت همین امکانات محدود نیز پایین بیاید. دومین مانع مربوط به عوامل اجتماعی است. امروزه با گسترش علم و فناوری و پیشرفت وسایل و تجهیزات همه افراد جامعه و بخصوص جوانان میل به کم‌حرکی دارند. سومین مانع وضعیت مالی است و متأسفانه در کشور ما ورزش هزینه‌های بسیار زیادی دارد که اکثر خانواده‌ها توان پرداخت آن را ندارند» (انصاری، ۱۳۸۷: ۶۷). همه این موانع ممکن است موجب کاهش سطح عمومی شادی در این شهر گردد. جنسیت نیز موضوع تحقیقات زیادی در ارتباط با شادی بوده است. در تحقیقات خارجی اغلب میزان شادی زنان و مردان را برابر فرض می‌کنند، مثلاً داینر و همکاران معتقدند که «میزان شادی زنان و مردان برابر است، اما هنگامی که افسردگی را در نظر می‌گیریم، موضوع تا حدی پیچیده می‌شود. به این صورت که با وجود شادی یکسان زنان و مردان، افسردگی در زنان بیشتر از مردان است. توضیح این امر توسط داینر و همکاران این است که زنان نسبت به مردان هم عاطفه مثبت بیش‌تری و هم عاطفه منفی بیش‌تری را تجربه می‌کنند و برآیند این دو عاطفه، شادی زنان و مردان را یکسان می‌سازد. فوجیتا، داینر^۱ نیز بر همین اعتقادند.» (داینر و لوکاس^۲، ۱۹۹۹: ۲۶۷). ولی آیا در ایران هم وضعیت زنان و مردان در خصوص شادی یکسان است. در کشور ما کمبود مکان‌های فرهنگی - تفریحی مخصوص زنان موجب شده این قشر از جامعه ما بیشتر وقت خود را در خانه یا اگر شغلی داشته باشند در محیط کار بگذرانند. در محیط خانه به علت یکنواختی کارها و دست دادن حس روزمرگی به زنان ممکن است که آنها دچار افسردگی شوند و میزان عواطف مثبتشان پایین آید از سوی دیگر زنان شاغل هم وظایف خانه‌داری را برعهده دارند و هم در محیط کار با استرس و اضطراب کاری مواجه هستند و همه این عوامل در فرسودگی، کسلی و افزایش عواطف منفی در آنها مؤثر است. همه این عوامل جزء ضروریاتی است که موجب توجه به موضوع شادی شده است.

از طرف دیگر اهمیت این تحقیق به علت تأکید بسیار زیاد قرآن، مبانی اسلام و سیره و کلام ائمه معصومین (ع) به مقوله شادی و نشاط است، و از سوی دیگر به علت اهمیت این مفهوم در نظر روانشناسان و جامعه‌شناسان است. همچنین وجود برخی از زمینه‌های غم‌زدگی و سرخوردگی و دل‌مردگی در میان زنان ضرورت تحقیق در این زمینه را دوچندان کرده است. چون با توجه جدی به عوامل ایجادکننده و تقویت‌کننده شادی در زنان از یک سو دلسردی‌ها و غم‌زدگی‌ها را از آنها می‌زدایند و از سوی دیگر موجب تقویت جنبه‌های مثبت شخصیتی در زنان شده و آنها را برای رویارویی با تمام مشکلات آماده می‌کنند. شادمانی باعث می‌شود زندگی برای انسان‌ها دلب‌پذیرتر و قابل تحمل‌تر شود و انسان‌ها با امید بیشتر برای رسیدن به اهداف تلاش کنند.

¹ - Fajita & diener

² - Lucus

۲-۱- اهداف تحقیق

۱-۳-۱- هدف کلی

- تعیین میزان ارتباط و پیش بینی عوامل (روانی، اجتماعی و فرهنگی) با شادی زنان شهرضا.

۱-۳-۲- اهداف جزئی

- تعیین میزان شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط مقوله های شخصیت با شادی زنان شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط سرمایه اجتماعی با شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط سرمایه فرهنگی با شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط گذران اوقات فراغت با شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط دینداری با شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین میزان ارتباط رضایت از زندگی با شادی زنان شهر شهرضا.
- تعیین سهم هر کدام از عوامل روانی، اجتماعی و فرهنگی در شادی زنان شهر شهرضا.

۳-۱- فرضیات پژوهش

فرضیات پژوهش حاضر عبارت است از:

- بین برون گرایی با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین روان رنجوری با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین وجدان گرایی با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین تجربه پذیری با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین توافق پذیری با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین هوش هیجانی با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه اجتماعی با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه فرهنگی با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین فعالیت های اوقات فراغت با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین دینداری با شادی زنان رابطه وجود دارد.
- بین رضایت از زندگی با شادی زنان رابطه وجود دارد.